

Hans Kuhn: Defining a Nation in Song. Danish patriotic songs in song-books of the period 1832 – 70. C.A. Reitzel, København 1990. 287 s. Dertil hørende kassettebånd indsunget af mandskvartetten 4 Mand Høj.

For anden gang i Danmarkshistorien har en ikke-dansker siddet i Australien og skrevet begejstret om danske sange. Det første tilfælde er naturligvis Percy Grainger, der tabte sit hjerte til de jyske folkeviser, som Evald Tang Kristensen indsamlede og udgav. Dette andet tilfælde drejer sig om en ganske anden del af vor kulturarv, men én som, viser det sig, udadtil forekommer lige så bemærkelsesværdig: de nationale sange fra 1800-tallets sangbøger. Det er den schweiziskfødte, internationalt uddannede litteraturforsker Hans Kuhn, der i mange år har virket som professor i germanske sprog i Canberra, og som i øvrigt behersker de skandinaviske sprog, der har udsendt denne stofmættede bog om ét af sine foretrukne studieområder. Bogen er *sanghistorie*, fordi forfatteren med selvfølgelighed også behandler den musikalske side af sagen. (Om han har ret i, at emnet er overset, fordi det falder imellem to fagdiscipliner, er det i øvrigt ikke denne anmelders sag at udtale sig om!).

Hvad der især har fascineret Kuhn, er det fænomen, at der i en nation med mindre end halvanden million indbyggere (i 1830'erne og 40'erne) *hvert år* var basis for at udgive *mange* sangbøger med overvejende patriotisk indhold. Selv for en befolkning, hvor "amateur singing" var den måske ivrigst og bredest dyrkede kulturform, er dette udbud af nationale sange bemærkelsesværdigt. Som Hans Kuhn ser det, kan den nationale sangskat i vid udstrækning opfattes som en nøgle til dansk selvforståelse i denne periode, hvor de voldsomme udenrigs- og indenrigspolitiske forandringer måtte integreres og finde et "fælles" udtryk. Skal titlen tages for pålydende, er der tale om intet mindre end "defining a nation in song".

Her melder sig umiddelbart spørgsmål af både teoretisk og empirisk art, som Hans Kuhn selv kommer ind på i sit afslutningsafsnit. Han er fuldt opmærksom på kompleksiteten og de selvmodsigende træk i nationalisme-problemet og stiller selv spørgsmålet "Patriotic song – the voice of a class?" Focus i denne undersøgelse ligger unægtelig på det sangrepertoire, som udgik fra "the culturally dominant group, the middle class". Men dels mener Kuhn, at landets lidenhed, homogenitet og alder som nation gjorde det mere plausibelt, at brede befolkningslag accepterede disse fastslåede litterære udtryk for den nationale enhed; dels har han valgt at basere sin undersøgelse på så bredt et udvalg af periodens sangbøger som muligt, inklusive – og ikke mindst – rent kommercielle udgivelser "for alle". Tanken hermed er bl.a. at demonstrere et mindre selektivt billede af, hvad folk faktisk sang, end f.eks. Karl Clausen gjorde i sin *Dansk Folkesang gennem 150 år* – som Kuhn i øvrigt er meget reverensfuld overfor. Dette spørgsmål om repræsentativitet kommer jeg tilbage til.

Det obligatoriske indledende background-afsnit om dansk historie og kulturforhold sigter naturligvis ikke primært på de danske læsere, men mere på de udenlandske danofil'er, som bogen henvender sig til. Men det giver et godt ind-

tryk af forfatterens dybe fortrolighed med dansk litteratur og historie, og man præsenteres for hans sympatiske skrivemåde, der synes at ligge lige langt fra germansk og engelsk tradition – måske endda nærmere en underspillet “dansk” (jysk?) tone – og med humor. Enhver, der måtte frygte at se sin kultur betragtet med uforstående udenlandske øjne, kan tage det roligt; her er tale om en indlevet og forstående kender.

Sangbogsmaterialet (op mod 150) præsenteres omhyggeligt i afsnit II, og dette er klart nok et andet end det Clausen'ske billede. Først og fremmest mere bypræget, og uden at det ser ud som om den grundtvigske sangtradition, da den éngang var dannet i 1840'erne, derefter blev dominerende på landsbasis. Dette udvalg viser bl.a. livskraften i borgerlige sangtraditioner, vaudevillesangenes yndest og den brede forkærlighed for en digter som Ad. Recke. Med tanke på bredden kan det dog diskuteres, hvorfor studentersangbøger er med, når håndværkeres, soldaters og alle enkelte fags sangbøger er udeladt. Problemet: “klasse, kultur og nation” stikker hovedet frem.

Imidlertid nødsages læseren til at glemme sådanne overvejelser under det store hovedafsnit “Patriotic Evergreens”. Det er en tour de force i tekstlæsning, af de 22 hyppigst forekommende sange i sangbogsmaterialet plus 17 “runners-up”. Tilsammen dækker de både borgerlig og grundtvigsk sangtradition, skandinavisme, de romantiske jeg-digte, indslag fra syngespil (Heibergs *Ved fremmed kyst*) og Ad. Reckes populære sange (*Holmens faste stok*) m.fl. Afsnittet er uhyre detaljeret, lærd og indsigtfuldt, og man glæder sig gang på gang over forfatterens umiddelbare forståelse af en sangteksts folkelige kvaliteter, som f.eks. hos Peter Faber. I tilfældet Grundtvig holdes ofte en morsom balance mellem loyalitet og en vis overbærende ironi, men karakteristisk er overalt detail-perfektionen, helt ned til kærmindens botaniske tilhørsforhold! Litterater må i øvrigt udtale sig om disse tekstfortolkninger; her skal siges et par ord om behandlingen af melodierne.

Det, som burde være en selvfølge, men som sørgeligt ofte savnes, når danske litteraturforskere skriver om brugslyrik, har her fået en passende opmærksomhed. Samtidens melodier til de næsten 40 sangtekster, ofte flere alternativer til hver, er bragt i samtidstryk og kommenteret. Et nyttigt melodihistorisk stykke arbejde er gjort. Hans Kuhn påpeger selv, at han ikke er musikforsker, men der er intet ukvalificeret ved hans melodigennemgang. Blot viser det sig, hvor meget mere utaknemligt det er at have med enkeltstående melodier end enkelte tekster at gøre; folkelige melodier er altid del af et større kompleks, én eller anden stiltradition eller type, og en karakteristik af den enkelte melodi *siger* ofte ikke særlig meget, selvom melodien eventuelt er god. Trinanalysen, som desværre er det almindelige i anglo-amerikansk tradition (hvorfor den vel også er valgt her), forekommer specielt uegnet til at give andet end et yderst forenklet billede; en del mere giver den rytmiske og melodiske karakterisering af melodierne. (Men vi må erkende og beklage, at der ikke på tryk foreligger noget færdigt “apparat” til en egnet analyse af den danske folkelige melodiskat.)

Det medfølgende bånd, hvor fire herrer synger hovednumrene, herunder også

flere af de i dag glemte melodier, er især instruktivt for de udenlandske læsere – omend, som Kuhn bemærker, ensemblet er tilbøjelig til at vægte den lyriske side af udtrykket på bekostning af den martialske! Nægtes kan det ikke, at martialske eller ej, så vil mange af disse ældre nationale sange for mange danskere i dag stå som lidt i retning af kuriosa.

Bortset fra det smukke litterære forskningsresultat, så er det i kraft af det brede udvalg af sangbøger lykkedes Hans Kuhn at komme nærmere et realistisk billede af, hvilke udtryk nationalfølelsen fik i befolkningens sang. Men er dette grundlag, som begrænser sig til de mere litterære sangtyper, nu også bredt nok? Det må understreges, at det *hverken* skal bebrejdes Hans Kuhn, at han ikke har føjet periodens skillingviseproduktion til sit i forvejen kæmpestore materiale, *eller* at han ikke – i stedet for som litteraturforsker – har arbejdet efter en sociologisk eller folkloristisk model. Men man kunne ønske sig, at samtidens almuesang *som principiel størrelse* var inde i det univers, han opererer i. (Jul. Strandbergs *Danmarks syngende Mand* 1 – 8 udkom ganske vist først fra 1880erne, men kunne dog nok, fordi den er et opsamlingsværk, bruges som reference). Sagen er jo, at de nationale stereotyper findes i en stor del af de masseproducerede visetekster såvel som – under forskellige former – i lokalt producerede sange; og de dele af den brede befolknings sangrepertoire, hvor det netop ikke er tilfældet, hører vel også med, når “nationen” skal defineres? (At en del af de her omtalte “patriotic evergreens” faktisk nåede langt ud, ses af skillingstrykkenes B-viser, men ikke nødvendigvis med samme prioritering). Af Kuhns kulturhistoriske oversigt såvel som mange enkeltheder synes det at fremgå, at han ikke tillægger almuesangen videre betydning som *samtidskultur*, hvorimod han som litterat er helt klar over de idealiserede og rekonstruerede folkeviseversioners rolle. Dette ser jeg ikke som “udlændingens mangelfulde forståelse”, men som følge af en traditionel faglig skavank, som megen litteratur- og musikforskning herhjemme har været behæftet med. Man kunne ønske, at Kuhns i forvejen fagoverskridende arbejde også ville gå i retning af at revurdere den ikke-litterære sang. Det vil måske kunne føre ham nærmere et svar på det stillede spørgsmål – “patriotic song – the voice of a class?”

Sluttelig et andet ønske: at de højt kvalificerede, generelle betragtninger om *sammenhænge*, som vi præsenteres for i slutafsnittet, en anden gang må få større råderum og i højere grad tjene som *indføring* i denne spændende problematik. Om så der også skulle smutte et par detaljer med i købet.

Kirsten Sass Bak